

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-80-132>

УДК 330.3:330.3:338.2

**КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ВПЛИВУ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ
НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ
СИСТЕМИ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ**

**CONCEPTUAL FRAMEWORK
FOR THE IMPACT OF INTELLECTUAL CAPITAL
ON THE ECONOMIC SECURITY
OF THE SYSTEM OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS
IN UKRAINE**

Бреус Світлана Василівна

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту та логістики,
Приватний вищий навчальний заклад «Європейський університет»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0624-0219>

Чайка Антон Володимирович

аспірант,
Приватний вищий навчальний заклад «Європейський університет»
ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-7046-587X>

Breus Svitlana, Chaika Anton

Private Higher Education Establishment «European University»

Стаття обґрунтовує роль інтелектуального капіталу (ІК) як ключового та інтегрального чинника економічної безпеки системи ЗВО України в умовах воєнних, соціальних і гуманітарних викликів. Визначено структуру ІК, що охоплює людський, структурний, репутаційний, цифровий, інноваційний та міжнародний компоненти, та розкрито їхній внесок у формування кадрової, організаційної, іміджевої, безпекової, технологічної й зовнішньоекономічної складових економічної безпеки. Сформовано концептуальну модель взаємозв'язку між компонентами ІК та економічною безпекою системи ЗВО яка демонструє системний характер впливу, його внутрішню логіку та синергетичні ефекти. Окреслено напрями подальших досліджень, що включають кількісне оцінювання впливу ІК, розроблення інтегральних індексів і поглиблену діагностику рівня інтелектуального капіталу ЗВО для удосконалення стратегій управління розвитком освітньої системи.

Ключові слова: інтелектуальний капітал, економічна безпека, система закладів вищої освіти, людський капітал, цифровізація, інноваційний капітал, репутаційний капітал.

The article provides an expanded theoretical justification of the role of intellectual capital as an integrated determinant of economic security within Ukraine's higher education system amid ongoing socio-humanitarian challenges and the disruptive effects of war. Intellectual capital is conceptualized as a multidimensional construct that encompasses human, structural, reputational, digital, innovative, and international cooperation components, each of which contributes to the resilience, adaptability, and long-term sustainability of higher education institutions. These components influence key dimensions of economic security, including personnel stability, organizational flexibility, institutional trust, cybersecurity, technological development, and external economic capacity, thereby shaping the ability of institutions to respond to uncertainty and maintain stable performance. The study substantiates methodological principles of systemicity, synergy and adaptability and develops a conceptual model that illustrates the interrelations between intellectual capital components and the structural elements of economic security. This model demonstrates how the integration of intangible assets enhances managerial effectiveness, strengthens institutional resilience to external shocks, fosters innovation, improves the quality of educational processes, and supports sustainable development and internationalization. The conclusions emphasize that intellectual capital functions as a dynamic and holistic system capable of generating synergistic effects essential for the stable functioning of higher

education institutions during crises and periods of transformation. The article also outlines prospects for further research, including the quantitative assessment of the magnitude of intellectual capital's impact, the development of integrated indices for monitoring its dynamics, and the refinement of methodological tools for diagnosing intellectual capital as a key determinant of economic security within Ukraine's education system.

Keywords: intellectual capital, economic security, higher education system, human capital, digitalization, innovative capital, reputational capital.

Постановка проблеми. Повномасштабна війна в Україні з 2022 року спричинила глибокі соціально-гуманітарні трансформації, що істотно впливають на систему вищої освіти. Збройна агресія зумовила масштабні демографічні зміни, посилення міграції, релокацію ЗВО, руйнацію інфраструктури, скорочення фінансування та призупинення міжнародних освітніх проєктів. Це веде до зменшення кадрового потенціалу, погіршення відповідності якості освіти потребам економіки та відтоку молоді, про що зазначають Горбатюк О. В. і Поліщук С. В. [1, с. 228]. У таких умовах економічна безпека системи ЗВО залежить від здатності зберігати та відтворювати інтелектуальний капітал.

За спостереженням Ілійчук Л., зростання динамічності та невизначеності формує освітні ризики системного характеру – зниження якості підготовки фахівців, дефіцит людського капіталу та втрату міжнародної конкурентоспроможності [2, с. 22]. Це актуалізує необхідність теоретичного осмислення ролі інтелектуального капіталу у забезпеченні економічної безпеки ЗВО.

Система вищої освіти нині функціонує в умовах комплексних воєнних, фінансових, кадрових і соціальних ризиків, що формують нову парадигму управління економічною безпекою, де ключовими стають людський та інтелектуальний потенціали. Економічна безпека ЗВО дедалі більше залежить від ефективності використання та стійкості їхнього інтелектуального капіталу. Втрата кваліфікованих кадрів, зниження мотивації до наукової діяльності, обмежене фінансування та низька інноваційна активність створюють додаткові загрози. Як підкреслює Сумбаєва Л., конкурентоспроможність ЗВО визначається рівнем кадрового потенціалу, професійною репутацією та якістю освітніх програм, що формують довіру стейкхолдерів і впливають на економічну безпеку [3, с. 132].

У сучасних умовах інтелектуальний капітал є системним чинником економічної безпеки, адже визначає фінансову стійкість, конкурентоспроможність та можливості післявоєн-

ного відновлення. Як зазначають Арєф'єв С., Лелеченко А. П., Арєф'єва О. та Пілецька С. Т. [4, с. 209], ІК охоплює знання, навички, патенти, технології та організаційну культуру, що створюють додану вартість і забезпечують стабільність.

Розвиток ІК підсилює інноваційність, науково-педагогічну продуктивність та формування нових знань і технологій, що є основою модернізації та конкурентоспроможності системи вищої освіти. Попри наукові напрацювання, бракує системного узагальнення взаємозв'язку між ІК та економічною безпекою ЗВО, що зумовлює необхідність подальших теоретико-концептуальних досліджень із урахуванням сучасних викликів, ризиків і потенціалу розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика економічної безпеки системи ЗВО та впливу інтелектуального капіталу (ІК) на її забезпечення була предметом уваги багатьох науковців. У науковому дискурсі сформувалась позиція, що економічна безпека ЗВО виходить за межі фінансової стабільності та включає кадровий, інноваційний, організаційний і соціальний виміри. Водночас частина досліджень має фрагментарний характер, зосереджуючись на окремих аспектах фінансової, кадрової, інформаційної чи інноваційної безпеки без формування цілісної моделі економічної безпеки як багатовимірної системи, у центрі якої – нематеріальні активи та інтелектуальні ресурси.

У цьому контексті заслуговують на увагу наукові підходи до економічної безпеки ЗВО. Так, Парсяк В. Н. та Жукова О. Ю. [5, с. 84] дослідили стратегії забезпечення економічної безпеки ЗВО на основі конкурентних переваг освітніх програм, вертикальної інтеграції, диверсифікації присутності на ринках і стратегій лідерства. Нижнік В., Нижнік І. та Лисак В. [6, с. 8–9] запропонували модель механізму підвищення економічної безпеки, що поєднує державні стимули, кадрову політику та управлінські рішення. Ляшенко О. М. та Наконечна О. В. [7, с. 92–97] систематизували ризики освітнього менеджменту в умовах війни – фінансові, кадрові та соціально-еко-

номічні, акцентуючи на ризик-менеджменті як інструменті стабілізації. Дослідження соціально-гуманітарних факторів впливу (демографія, культура, ринок праці, освіта, рівність, інфраструктура, міжнародна допомога) на економічну безпеку ЗВО підтверджують багатомірність цієї проблематики [8, с. 13–15]. Івануса А. І., Ткачук Р. Л., Маслово Н. О., Ящук В. І. та Ткаченко А. М. [9, с. 114] довели, що інформаційна безпека безпосередньо впливає на фінансову стабільність і захист критичних активів освітніх установ.

Узагальнення цих робіт свідчить, що науковці пропонують різноманітні підходи до забезпечення економічної безпеки – від стратегічного управління до ризик-орієнтованих та цифрових моделей.

Значна кількість досліджень присвячена ІК як чиннику адаптивності, конкурентоспроможності та стійкості освітніх інституцій. Денежников С. і Козлова О. [10, с. 236–239] сформулювали методологічні основи аналізу ІК, що поєднують економічні, соціальні та когнітивні компоненти, та довели його інтеграційну роль у стійкості соціально-економічних систем. Карпенко А. В., Карпенко Н. М. та Пустовіт Ю. А. [11, с. 253] розглянули співвідношення між ІК та інтелектуальними активами й підкреслили важливість відображення ІК у бухгалтерському обліку. Кошовий Б.-П. О. [12, с. 609] акцентував на ролі ІК у забезпеченні стійкого розвитку та конкурентоспроможності держави. Краус К. М., Краус Н. М. та Іщенко І. С. [13, с. 15] довели, що цифрова модернізація є ключовою умовою розвитку ЗВО. Хандій О. О. та Кобцева Д. А. [14, с. 58] підкреслили важливість збереження ІК у воєнних умовах і необхідність інвестицій у розвиток компетентностей для відновлення освітньої системи. Янковська Л. А., Гулик А. Б., Ліс Ю. І., Запотічний В. В., Максимів В. І. та Петрик С. В. [15, с. 6] обґрунтували значення інтелектуальної безпеки як фундаменту економічної безпеки держави та стійкого розвитку.

Аналіз зазначених досліджень дозволяє зробити висновок, що ІК розглядається в науковій літературі як багатомірна категорія, яка охоплює людський, організаційний, соціальний, цифровий та безпековий виміри. Однак попри значний масив робіт, відсутнє системне теоретичне узагальнення ролі інтелектуального капіталу саме в контексті економічної безпеки системи ЗВО. Це зумовлює потребу у подальшому теоретико-концептуальному дослідженні впливу ІК на економічну

безпеку ЗВО з урахуванням сучасних викликів і потенціалу розвитку.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – теоретично обґрунтувати роль ІК як інтегрального чинника впливу на економічну безпеку системи ЗВО України в умовах сучасних соціо-гуманітарних викликів.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасному науковому дискурсі інтелектуальний капітал розглядається як ключова детермінанта економічного розвитку та конкурентоспроможності соціально-економічних систем. Значна кількість науковців трактує інтелектуальний капітал як інтегральну категорію, що поєднує знання, компетентності, інтелектуальні здібності персоналу та нематеріальні активи, здатні створювати додану вартість та генерувати інновації. Поширеним є підхід, відповідно до якого ІК включає як індивідуальні (людський капітал), так і інституційні компоненти (структурний, реляційний та цифровий), та забезпечує трансформацію знань у продуктивні результати – прибуток, інновації, соціальний ефект. Разом із тим визначення різняться за ступенем акцентування на рівні капіталізації результатів інтелектуальної діяльності, ролі інформаційних технологій та здатності знань до мультиплікативного відтворення, результати аналізування трактування авторами категорії “інтелектуальний капітал” наведено у табл. 1.

Узагальнюючи наведені визначення, інтелектуальний капітал доцільно розглядати як інтегровану багатокомпонентну систему, що поєднує знання, компетентності, креативні та когнітивні здібності персоналу, організаційні та цифрові нематеріальні активи, а також зовнішні інформаційно-комунікаційні зв'язки. У своїй сукупності ці ресурси забезпечують генерування інновацій, створення доданої вартості, посилення конкурентоспроможності та зміцнення економічної й соціальної стійкості організації.

Аналізування наукових підходів до структурування ІК у працях дослідників (табл. 2) свідчить про те, що концепція ІК еволюціонує від класичної трикомпонентної моделі (людський, структурний, клієнтський капітал) до більш комплексних багатомірних структур, що враховують цифровий, соціально-репутаційний, інформаційний та процесний виміри. Частіше ІК трактується як динамічна система знань, компетенцій, творчих здібностей і комунікаційних ресурсів персоналу, організа-

Таблиця 1

Характеристика категорії «інтелектуальний капітал»

Автори	Характеристика
Гусаковська Т. О., Святний Л. О. [16, с. 105]	Інтелектуальний капітал є вихідним фактором формування інтелектуального потенціалу підприємства, який є складовою економічного потенціалу
Козловський С. В., Синегуб П. С. [17, с. 89]	Інтелектуальний капітал доцільно розглядати як невід'ємну складову накопичених благ підприємства, представлених кадровим капіталом і інтелектуальною власністю
Ляшенко Г. [18, с. 4]	У сучасному суспільстві домінують нематеріальні активи – знання, уміння, досвід, навички, тому теорія людського капіталу трансформувалася у ширше поняття “інтелектуальний капітал”
Марценюк Л. В., Матусевич О. О., Лебедева В. К. [19, с. 43]	Інтелектуальний капітал є нематеріальним активом, що включає інформацію, здатну бути перетвореною на прибуток, та не може бути повністю відображена у фінансовій звітності
Партин Г. О., Загородній А. Г. [20, с. 32]	Інтелектуальний капітал – це комплекс нематеріальних ресурсів, інтелектуальної власності і знань, що забезпечують підвищення конкурентоспроможності організації
Приймак В. М., Корнілова І. М. [21, с. 7]	Інтелектуальний капітал ототожнюється з нематеріальними активами; його оцінка здійснюється на основі досягнутих результатів, а не обсягу інвестицій
Семавін П. Ю., Іващенко О. А. [22, с. 5]	Інтелектуальний капітал – це сукупність здібностей персоналу та нематеріальних активів, що мають економічну цінність, здатні генерувати інновації та створювати прибуток або соціальний ефект
Турчина С. Г., Азаров В. В. [23, с. 5]	Сучасна компанія – це передусім інтелектуальний капітал, що ґрунтується на знаннях, інформації, технологіях і нематеріальних ресурсах, значна частина яких не належить повністю власнику
Юрченко О. [24, с. 128]	Інтелектуальний капітал є основою інноваційності підприємства; його розвиток є критично необхідним в умовах трансформацій і економічної нестабільності

Джерело: сформовано авторами на основі [16, с. 105; 17, с. 89; 18, с. 4; 19, с. 43; 20, с. 32; 21, с. 7; 22, с. 5; 23, с. 5; 24, с. 128]

ційних та цифрових активів, механізмів продукування та комерціалізації інновацій, а також мережі внутрішніх і зовнішніх взаємодій, що забезпечують стійкість і конкурентоспроможність організації. Узагальнення джерел свідчить про зміщення акцентів з обліково-ресурсного на стратегічно-інноваційний підхід, де ІК розглядається як ключовий драйвер розвитку, цінності та економічної безпеки організацій у турбулентних умовах.

Спираючись на проведений аналіз наукових джерел [16–24], можна стверджувати, що інтелектуальний капітал системи ЗВО має багатовимірну структуру та охоплює комплекс взаємопов'язаних компонентів, кожен з яких генерує специфічні ефекти для фінансової, кадрової, організаційної, інноваційної, інформаційно-цифрової та репутаційної складових економічної безпеки. З метою систематизації підходів та формування концептуальної бази авторське трактування структури інтелекту-

ального капіталу ЗВО представлено у табл. 3. На основі цієї систематизації стає можливим виявлення ключових напрямів, через які інтелектуальний капітал впливає на безпекові параметри функціонування системи ЗВО.

Таким чином, ІК системи ЗВО формується як багатокomпонентна система, що інтегрує людські, організаційні, цифрові, інноваційні та комунікаційні ресурси. Кожен із визначених компонентів виступає окремим каналом впливу на економічну безпеку, забезпечуючи підвищення стійкості, конкурентоспроможності та здатності університетів до стратегічного розвитку та протидії зовнішнім загрозам. Економічна безпека системи ЗВО у науковій літературі визначається, як багатовимірна система, що включає фінансову, кадрову, організаційно-управлінську, інноваційну та інформаційно-цифрову складові [4–9]. Задля концептуалізації впливу інтелектуального капіталу на рівень економічної безпеки сис-

Таблиця 2

Опис структури інтелектуального капіталу у науковій літературі

Автори	Структура інтелектуального капіталу
Гусаковська Т. О., Святний Л. О. [16, с. 104]	Людський, організаційний, капітал відносин
Козловський С. В., Синегуб П. С. [17, с. 89]	Кадровий капітал; інтелектуальна власність (людські активи, структурні активи, продуктові та маркетингові активи)
Марценюк Л. В., Матусевич О. О., Лебедєва В. К. [19, с. 42]	Людський, організаційний, клієнтський капітал
Партин Г. О., Загородній А. Г. [20, с. 32]	Людський, структурний, клієнтський капітал
Приймак В. М., Корнілова І. М. [21, с. 6]	Ринковий, людський, структурний капітал
Семавін П. Ю., Іващенко О. А. [22, с. 5]	Людський капітал, нематеріальні активи (інтелектуальні продукти, права, інформаційні ресурси)
Турчина С. Г., Азаров В. В. [23, с. 4-5]	Ринковий, структурний, соціальний, процесний капітал
Юрченко О. [24, с. 127]	Знання, інтелектуальний потенціал, організаційний (структурний), клієнтський і інформаційний

Джерело: сформовано авторами на основі [16, с. 104; 17, с. 89; 19, с. 42; 20, с. 32; 21, с. 6; 22, с. 5; 23, с. 4-5; 24, с. 127]

Таблиця 3

Опис структури інтелектуального капіталу системи ЗВО

Компонент ІК системи ЗВО	Характеристика компоненту
Людський капітал	Педагогічні та наукові компетентності, академічна репутація, креативність, дослідницький потенціал, стресостійкість та здоров'я персоналу
Структурний капітал	Нематеріальні активи університету: наукові розробки, методики, патенти, цифрові ресурси, управлінські алгоритми, академічна культура
Репутаційний капітал	Зв'язки з науковою спільнотою, роботодавцями, державними органами
Цифровий капітал	Інформаційні системи, цифрова інфраструктура, освітні і дослідницькі платформи, ІТ-компетентності
Інноваційно капітал	Інновації, стартапи, наукові дослідження, трансфер технологій, інноваційний менеджмент
Капітал міжнародного співробітництва	Участь у міжнародних програмах, наукові колаборації, академічні мережі, міжнародні освітні та дослідницькі ініціативи

Джерело: сформовано авторами на основі [16, с. 104; 17, с. 89; 19, с. 42; 20, с. 32; 21, с. 6; 22, с. 5; 23, с. 4-5; 24, с. 127]

теми ЗВО на основі узагальнення підходів та синтезу [16–24] окреслено ключові канали впливу структурних компонентів ІК системи ЗВО на відповідні складові економічної безпеки системи ЗВО, що наведено у табл. 4, за результатами аналізування якої окреслено особливості методичного підходу до аналізування впливу інтелектуального капіталу на економічну безпеку системи ЗВО.

Методичний підхід до дослідження впливу ІК на економічну безпеку системи ЗВО ґрунтується на принципах системності, комплексності та міждисциплінарності. Система ЗВО є соціальним, освітнім та економічним інститутом, функціонування якого визначається взаємодією матеріальних і нематеріальних ресурсів у контексті воєнних, соціально-

Таблиця 4

Канали впливу ІК системи ЗВО на економічну безпеку

Компонент ІК системи ЗВО	Канал впливу	Складова економічної безпеки
Людський капітал	Підвищення якості освіти, наукової продуктивності, кадрової стабільності, стійкість до криз	Кадрова
Структурний капітал	Розвиток управлінських систем, захист інтелектуальної власності	Організаційна
Репутаційний капітал	Партнерство, репутація, академічна доброчесність, підвищення довіри та конкурентних позицій	Іміджева
Цифровий капітал	Цифровізація процесів, кіберзахист, ІТ-інфраструктура	Безпекова
Інноваційний капітал	Генерація та трансфер знань, стартап-екосистема, комерціалізація досліджень	Технологічна
Міжнародний	Наукові колоборації, залучення ресурсів	Зовнішньоекономічна

Джерело: сформовано авторами на основі [16-24]

гуманітарних та цифрових трансформацій. У такому ракурсі інтелектуальний капітал є інтегрованою багатовимірною категорією, що поєднує людський, структурний, репутаційний, цифровий, інноваційний та співробітницький компоненти.

Отримані результати логічно підводять до побудови узагальненої теоретико-концептуальної моделі, яка відображає взаємозв'язок між компонентами інтелектуального капіталу та складовими економічної безпеки системи ЗВО. Викладені у табл. 4 результати дозволили систематизувати основні канали впливу складових інтелектуального капіталу на відповідні аспекти економічної безпеки системи ЗВО. Встановлені взаємозв'язки і логіка переходу від структурних елементів ІК до результатів функціонування системи ЗВО в цілому представлені на рис. 1.

Запропонована концептуальна модель демонструє, яким чином інтеграція різних компонентів ІК через відповідні канали впливу формує кадрову, організаційну, іміджеву, безпекову, технологічну та зовнішньоекономічну складові економічної безпеки і впливає на функціонування ЗВО. Таким чином, результати систематизації структурних компонентів інтелектуального капіталу та виявлених каналів їх впливу на економічну безпеку системи ЗВО дали змогу сформувати цілісне уявлення про механізми взаємодії нематеріальних активів і безпекових параметрів освітнього простору. Побудована теоретико-концептуальна модель (рис. 1.) відображає узгоджену логіку взаємозв'язків між людським, струк-

турним, репутаційним, цифровим, інноваційним і співробітницьким капіталами та відповідними складовими економічної безпеки. Її використання дозволяє не лише пояснити природу впливу ІК на стійкість освітньої системи, а й окреслити перспективи розроблення методики діагностики та напрямів емпіричної верифікації результатів. Модель є завершальним етапом теоретичного обґрунтування впливу інтелектуального капіталу на економічну безпеку системи ЗВО та формує базис для впровадження в управлінську практику.

Висновки. Проведене дослідження дало змогу теоретично обґрунтувати роль інтелектуального капіталу як інтегрального чинника економічної безпеки системи ЗВО України. Визначено, що саме нематеріальні ресурси – знання, компетенції, управлінські практики, інформаційно-цифрові інструменти, мережі партнерства та репутаційні активи – формують основу адаптивності, інноваційності та стійкості освітньої системи в умовах соціально-гуманітарних трансформацій.

Запропонована модель взаємозв'язку між компонентами інтелектуального капіталу та складовими економічної безпеки відображає системну логіку їхнього впливу. Людський капітал забезпечує кадрову стабільність і підвищення якості освітнього процесу; структурний створює організаційні умови для сталого управління знаннями; репутаційний підсилює довіру та партнерські взаємини із зовнішніми стейкхолдерами; цифровий гарантує інформаційну й кібербезпеку; інноваційний сприяє

Рис. 1. Вплив інтелектуального капіталу на економічну безпеку системи ЗВО

Джерело: сформовано авторами на основі [1–25]

зростанню науково-технологічного потенціалу; міжнародний розширює інтеграцію й підвищує конкурентоспроможність системи ЗВО на глобальному рівні.

Окреслена структура та логіка взаємозв'язків підтверджують, що інтелектуальний капітал є не лише сукупністю окремих нематеріальних активів, а цілісною динамічною

системою, здатною генерувати синергетичний ефект у забезпеченні економічної безпеки. Перспективи подальших розвідок полягають у проведенні оцінювання сили та напрямів такого впливу й розроблення інтегральних індексів та методичного підходу до діагностики інтелектуального капіталу у контексті економічної стійкості системи ЗВО України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- Горбатюк О. В., Поліщук С. В. Ризики та перспективи підготовки висококваліфікованих спеціалістів в закладах вищої освіти України в умовах війни. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2024. Т. 36. № 1. С. 219–235. <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2024-36-219-235>
- Ілійчук Л. Освітні ризики як детермінанти якості вищої освіти в контексті сучасних викликів. *Модернізація вищої освіти України в контексті глобалізації*. 2025. С. 22–34. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-560-0-2>
- Сумбаєва Л. П. Ідентифікація загроз економічній безпеці закладів фахової передвищої освіти. *Вчені записки Університету "КРОК"*. 2022. Т. 65, № 1. С. 118–135. http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=Vzuk_2022_1_16
- Арєф'єв С., Лелеченко А. П., Арєф'єва О., Пілецька С. Т. Інтелектуальний капітал і його значення для забезпечення економічної стабільності та національної безпеки. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2024. Т. 9. № 3. С. 208–214. <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-3-36>
- Парсяк В. Н., Жукова О. Ю. Ключові стратегії забезпечення економічної безпеки закладів вищої освіти. *Підприємництво та інновації*. 2022. № 23. С. 83–91. <https://doi.org/10.37320/2415-3583/23.15>
- Нижнік В., Нижнік І., Лисак В. Побудова механізму підвищення рівня фінансово-економічної безпеки закладів вищої освіти. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки*. 2022. Т. 308. № 4. С. 7–12. <https://heraldes.khmnu.edu.ua/index.php/heraldes/article/view/984>
- Ляшенко О. М., Наконечна О. В. Ризики в освітньому менеджменті України у часі війни та повоєнного розвитку. *Empirio*. 2024. Т. 1. № 1. С. 90–100. <https://doi.org/10.18523/3041-1718.2024.1.90-100>
- Бреус С. В., Чайка А. В. Вплив соціально-гуманітарних трансформацій на економічну безпеку системи закладів вищої освіти України. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*. 2025. № 15. С. 1-21. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14942435>

9. Івануса А. І., Ткачук Р. Л., Маслова Н. О., Ящук В. І., Ткаченко А. М. Управління інформаційною безпекою та кіберзахистом у закладах Вищої освіти. *Вісник Львівського державного університету безпеки життєдіяльності*. 2025. № 31. С. 101–116. <https://doi.org/10.32447/20784643.31.2025.11>

10. Денежніков С., Козлова О. Формування методології оцінки людського капіталу в інноваційній діяльності закладу освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2025. Т. 142. № 2. С. 231–242. https://pedscience.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2025/06/%D0%B4%D1%94%D0%BD%D1%94%D0%B6%D0%BD%D1%96%D0%BA%D0%BE%D0%B2_%D0%BA%D0%BE%D0%B7%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0_2.pdf

11. Карпенко А. В., Карпенко Н. М., Пустовіт Ю. А. Співвідношення інтелектуального капіталу й інтелектуальних активів у розвитку соціально-економічних систем. *REVIEW OF TRANSPORT ECONOMICS AND MANAGEMENT / ПОВЕДІНКОВА ЕКОНОМІКА*. 2023. Т. 26. № 10. С. 245–255. <https://pte.ust.edu.ua/article/view/300875/293262>

12. Кошовий Б.-П. О. Інтелектуальний потенціал нації як об'єкт забезпечення сталого розвитку України. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична*. 2024. № 40. С. 600–610. <https://zenodo.org/records/13929751>

13. Краус К. М., Краус Н. М., Іщенко І. С. Освіта та суспільство: цифрова ідентифікація в умовах людини : монографія. Київ : Аграр Медіа Груп, 2023. 208 с. <http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/%D0%86%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.pdf>

14. Хандій О. О., Кобцева Д. А. Людський капітал та його роль у забезпеченні економічного зростання. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2023. Т. 280. № 4. С. 55–63. <https://doi.org/10.33216/1998-7927-2023-280-4-55-63>

15. Янковська Л. А., Гулик А. Б., Ліс Ю. І., Запотічний В. В., Максимів В. І., Петрик С. В. Інтелектуальна безпека як складова економічної безпеки держави. *Академічні візії*. 2024. № 28. С. 1–8. <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.13710315>

16. Гусаковська Т. О., Святний Л. О. Інтелектуальний капітал як важлива складова економічного потенціалу підприємства. *Причорноморські економічні студії*. 2023. № 79. С. 102–106. https://bses.in.ua/journals/2023/79_2023/16.pdf

17. Козловський С. В., Синегуб П. С. Парадигма управління інтелектуальним капіталом в умовах дигіталізації сучасної економіки. *Економіка та держава*. 2022. № 2. С. 85–92 http://www.economy.in.ua/pdf/2_2022/16.pdf

18. Ляшенко Г. П. Людський капітал – база інтелектуальної індустрії держави. *Економіка та суспільство*. 2023. № 50. С. 1–5. <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2423/2343>

19. Марценюк Л. В., Матусевич О. О., Лебедєва В. К. Інтелектуальний капітал: теоретико-прикладний аспект застосування в умовах діджиталізації економічних процесів. *Review of transport economics and management*. 2023. Т. 26. № 10. С. 39–45. <http://pte.diit.edu.ua/article/view/300141>

20. Партин Г. О., Загородній А. Г. Інтелектуальний капітал суб'єкта господарювання: сутність, складники, методи оцінювання. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2022. № 45. С. 30–41. <https://ejournal.kspu.edu.ua/index.php/ej/article/view/775/746>

21. Приймак В. М., Корнілова І. М. Інтелектуальний капітал в епоху штучного інтелекту. *Економіка та суспільство*. 2025. № 71. С. 1–9. <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5497/5436>

22. Семавін П. Ю., Іващенко О. А. Інтелектуальний капітал підприємства: сутність поняття та основні ознаки. *Науковий вісник міжнародної асоціації науковців. Серія: економіка, управління, безпека, технології*. 2024. Т. 3. № 3. С. 1–8. <https://man.org.ua/nv/index.php/about/article/view/109/120>

23. Турчіна С. Г., Азаров В. В. Інтелектуальний капітал та інтелектуальна власність: визначення і особливості розвитку в умовах глобальних трансформацій. *Економіка та суспільство*. 2023. № 52. С. 1–6. <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2607/2525>

24. Юрченко О. Інтелектуальний капітал та інтелектуальна власність як важливі елементи процесу переходу до інформаційної економіки. *Вісник Київського інституту бізнесу та технологій*. 2023. Т. 49. № 1–2. С. 123–130. <https://herald.kibit.edu.ua/index.php/visnyk/article/view/1503/145>

25. Бреус С. В., Денисенко М. П., Чайка А. В. Економічна безпека системи закладів вищої освіти через призму розвитку вищої освіти. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 17. С. 32–38. <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/4538/4575>

REFERENCES:

1. Horbatiuk, O., & Polishchuk, S. (2024). *Ryzyky ta perspektyvy pidhotovky vysokokvalifikovanykh spetsialistiv v zakladykh vyshchoi osvity Ukrainy v umovakh viiny* [Risks and prospects of training highly qualified specialists at

Ukrainian higher educational institutions in the conditions of war]. *Pedahohichna osvita: teoriia i praktyka* [Pedagogical education: theory and practice], 1(36), pp. 219–235. <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2024-36-219-235>

2. Ilichuk, L. (2025). *Osvitni ryzyky yak determinanty yakosti vyshchoi osvity v konteksti suchasnykh vyklykiv* [Educational risks as determinants of higher education quality in the context of modern challenges]. *Modernizatsiia vyshchoi osvity Ukrainy v konteksti hlobalizatsii* [Modernization of Higher Education of Ukraine in the Context of Globalization], pp. 22–34. URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-560-0-2>

3. Sumbaieva, L. (2022). *Identyfikatsiia zahroz ekonomichnii bezpetsi zakladiv fakhovoi peredvyshchoi osvity* [Identification of threats to the economic security of professional higher education institutions]. *Ucheni zapysky Universytetu "KROK"* [Scientific Notes of the University "KROK"], 1(65), pp. 118–135. http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=Vzuk_2022_1_16

4. Arefiev, S., Lelechenko, A., Arefieva, O., & Piletska, S. (2024). *Intelektualnyi kapital i yoho znachennia dlia zabezpechennia ekonomichnoi stabilnosti ta natsionalnoi bezpeky* [Intellectual capital and its significance for ensuring economic stability and national security]. *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhniky* [Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology], 3(9), pp. 208–214. <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-3-36>

5. Parsyak V. & Zhukova O. (2022). *Kliuchovi stratehii zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky zakladiv vyshchoi osvity* [Key strategies for ensuring economic security of higher education institutions]. *Pidpriemnytstvo ta innovatsii* [Entrepreneurship and Innovation], 23, pp. 83–91. <https://doi.org/10.37320/2415-3583/23.15>

6. Nyzhnyk V., Nyzhnyk I. & Lysak V. (2022). *Pobudova mekhanizmu pidvyshchennia rivnia finansovo-ekonomichnoi bezpeky zakladiv vyshchoi osvity* [Building a mechanism to increase the level of financial and economic security of higher education institutions]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky* [Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences], 4(308), pp. 7–12. <https://herald.khmn.edu.ua/index.php/herald/article/view/984>

7. Liashenko O. & Nakonechna O. (2024). *Ryzyky v osvitnomu menedzhmenti Ukrainy u chasi viiny ta povoiennoho rozvytku* [Risks in the Educational Management of Ukraine During War and Post-War Development] *Empirio* [Empirio], 1(1), pp. 90–100. <https://doi.org/10.18523/3041-1718.2024.1.90-100>

8. Breus S. & Chaika A. (2025). *Vplyv sotsialno-humanitarnykh transformatsii na ekonomichnu bezpeku systemy zakladiv vyshchoi osvity Ukrainy* [The impact of socio-humanitarian transformations on the economic security of the Higher Education Institutions in Ukraine]. *Zdobutky ekonomiky: perspektyvy ta innovatsii* [Achievements of the economy: prospects and innovations], 15, pp. 1–21. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14942435>

9. Ivanusa A., Tkachuk R., Maslova N., Yashchuk V. & Tkachenko A. (2025). *Upravlinnia informatsiinoiu bezpekoiu ta kiberzakhystom u zakladakh vyshchoi osvity* [Information security and cyber security management in higher education institutions]. *Visnyk Lvivskoho derzhavnogo universytetu bezpeky zhyttiediialnosti* [Bulletin of Lviv State University of Life Safety], 31, pp. 101–116. <https://doi.org/10.32447/20784643.31.2025.11>

10. Dieniezhnikov S. & Kozlova O. (2025). *Formuvannia metodolohii otsinky liudskoho kapitalu v innovatsiinii diialnosti zakladu osvity* [Formation of a Methodology for Assessing Human Capital in Innovative Activities of an Educational Institution]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii* [Pedagogical Sciences: Theory, History, Innovative Technologies], 2(142), pp. 231–242. https://pedscience.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2025/06/%D0%B4%D1%94%D0%BD%D1%94%D0%B6%D0%BD%D1%96%D0%BA%D0%BE%D0%B2_%D0%BA%D0%BE%D0%B7%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0_2.pdf

11. Karpenko A., Karpenko N. & Pustovit Y. (2023). *Spivvidnoshennia intelektualnoho kapitalu y intelektualnykh aktyviv u rozvytku sotsialno-ekonomichnykh system* [The relationship between intellectual capital and intellectual assets in the development of socio-economic systems]. *REVIEW OF TRANSPORT ECONOMICS AND MANAGEMENT / POVEDINKOVA EKONOMIKA* [REVIEW OF TRANSPORT ECONOMICS AND MANAGEMENT / BEHAVIORAL ECONOMY], 10(26), pp. 245–255. <https://pte.ust.edu.ua/article/view/300875/293262>

12. Koshovyi B. (2024). *Intelektualnyi potentsial natsii yak ob'ekt zabezpechennia staloho rozvytku Ukrainy* [The intellectual potential of the nation as an object of ensuring sustainable development of Ukraine]. *Naukovi zapysky Lvivskoho universytetu biznesu ta prava. Seriya ekonomichna. Seriya yurydychna* [Scientific Notes of Lviv University of Business and Law. Economic Series. Legal Series], 40, pp. 600–610. <https://zenodo.org/records/13929751>

13. Kraus, K. M., Kraus, N. M., & Ishchenko, I. S. (2023). *Osvita ta suspilstvo: cyfrova identyfikatsiia v umovakh liudyny* [Education and society: Digital identification in the human environment]. Kyiv: Ahrar Media Hrup [Agrar Media Group]. <http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/%D0%86%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.pdf>

14. Khandii O. & Kobtseva D. (2023). *Liudskyi kapital ta yoho rol u zabezpechenni ekonomichnoho zrostannia* [Human capital and its role in ensuring economic growth]. *Visnyk Skhidnoukrainskoho natsionalnoho universytetu imeni Volodymyra Dalia* [Visnik of the Volodymyr Dahl East Ukrainian National University], 4(280), pp. 55–63. <https://doi.org/10.33216/1998-7927-2023-280-4-55-63>

15. Yankovska L., Hulyk A., Lis Y., Zapotichnyi V., Maksymiv V. & Petryk S. (2024). *Intelektualna bezpeka yak skladova ekonomichnoi bezpeky derzhavy* [Intellectual security as a component of the state's economic security]. *Akademichni vizii [Academic Visions]*, 28, pp. 1–8. <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.13710315>
16. Husakovska T. & Sviatnyi L. (2023). *Intelektualnyi kapital yak vazhlyva skladova ekonomichnoho potentsialu pidpriemstva* [Intellectual capital as an important component of the economic potential of the enterprise]. *Prychornomorski ekonomichni studii [Black sea economic studies]*, 79, pp. 102–106. https://bses.in.ua/journals/2023/79_2023/16.pdf
17. Kozlovskiy S. & Syniehub P. (2022). *Paradyhma upravlinnia intelektualnym kapitalom v umovakh dyhitalizatsii suchasnoi ekonomiky* [Paradigm of intellectual capital management in the conditions of digitalization of the modern economy]. *Ekonomika ta derzhava*, 2, pp. 85–92. http://www.economy.in.ua/pdf/2_2022/16.pdf
18. Liashenko H. (2023). *Liudskiy kapital – baza intelektualnoi industrii derzhavy* [Human capital – the base of the intellectual industry of the state]. *Ekonomika ta suspilstvo [Economy and society]*, 50, pp. 1–5. <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2423/2343>
19. Martseniuk L., Matusevych O. & Lebedieva V. (2023). *Intelektualnyi kapital: teoretyko-prykladnyi aspekt zastosuvannia v umovakh didzhitalizatsii ekonomichnykh protsesiv* [Intellectual capital: theoretical and applied aspect of use in the era of digitalization of economic processes]. *Review of transport economics and management*. 10(26), pp. 39–45. <http://pte.diit.edu.ua/article/view/300141>
20. Partyn H. & Zahorodniy A. (2022). *Intelektualnyi kapital subiekta hospodariuvannia: sutnist, skladnyky, metody otsiniuvannia* [Intellectual capital of the business entity: essence, components, evaluation methods]. *Інтелектуальний капітал суб'єкта господарювання: сутність, складники, методи оцінювання. Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu [Kherson state university herald]*, 45, pp. 30–41. <https://ejournal.kspu.edu.ua/index.php/ej/article/view/775/746>
21. Pryimak V & Kornilova I. (2025). *Intelektualnyi kapital v epokhu shtuchnoho intelektu* [Intellectual capital in the age of artificial intelligence]. *Ekonomika ta suspilstvo [Economy and society]*, 71, pp. 1–9. <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5497/5436>
22. Simavin P. & Ivashchenko O. (2024). *Intelektualnyi kapital pidpriemstva: sutnist poniattia ta osnovni oznaky* [Intellectual capital of the enterprise: essence of the concept and main signs]. *Naukovyi visnyk mizhnarodnoi asotsiatsii naukivtsiv. Serii: ekonomika, upravlinnia, bezpeka, tekhnologii [Scientific bulletin of the international association of scientists. Series: economy, management, security, technology]*, 3(3), pp. 1–8. <https://man.org.ua/nv/index.php/about/article/view/109/120>
23. Turchina S. & Azarov V. (2023). *Intelektualnyi kapital ta intelektualna vlasnist: vyznachennia i osoblyvosti rozvytku v umovakh hlobalnykh transformatsii* [Intellectual capital and intellectual property: definition and features of development in the conditions of global transformation]. *Ekonomika ta suspilstvo [Economy and society]*, 52, pp. 1–6. <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2607/2525>
24. Yurchenko O. (2023). *Intelektualnyi kapital ta intelektualna vlasnist yak vazhlyvi elementy protsesu perekhodu do informatsiinoi ekonomiky* [Intellectual capital and intellectual property as important elements of the transition to the information economy]. *Visnyk Kyivskoho instytutu biznesu ta tekhnologii [Herald of Kiev Institute of Business and Technology]*, 1–2 (49), pp. 123–130. <https://herald.kibit.edu.ua/index.php/visnyk/article/view/1503/145>
25. Breus S., Denysenko M. & Chaika A. (2024) *Ekonomichna bezpeka systemy zakladiv vyshchoi osvity cherez pryzmu rozvytku vyshchoi osvity* [Economic security of the system of higher education institutions through the prism of the development of higher education]. *Investytsiyni: praktyka ta dosvid*, 17, pp. 32–38. <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/4538/4575>